

Nezaposlenost u RH

Barić, Hrvoje

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:927863>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-22**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

Hrvoje Barić

NEZAPOSLENOST U REPUBLICI HRVATSKOJ
Završni rad

Pula, rujan 2024

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

Hrvoje Barić

NEZAPOSLENOST U REPUBLICI HRVATSKOJ
Završni rad

JMBAG:0303031640

Studijski smjer: Ekonomija/Turizam

Predmet: Makroekonomija

Znanstveno područje: Ekonomija

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Makroekonomija

Mentor: izv.prof.dr.sc. Alen Belullo

Pula, rujan 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera _____ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da i koji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____godine

IZJAVA

O korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile
u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

UVOD	1
1. TRŽIŠTE RADA – OSNOVNI PODACI I ZNAČAJKE	3
1.1. DEFINICIJA TRŽIŠTA RADA I TEMELJNI POJMOVI.....	3
1.2. ZNAČAJ TRŽIŠTA RADA U EKONOMIJI.....	5
POVIJESNI RAZVOJ TRŽIŠTA RADA	6
2. TRŽIŠTE RADA REPUBLIKE HRVATSKE.....	10
2.1.KVALITATIVNI PODACI.....	10
2.2. KVANTITATIVNI PODACI.....	13
3. PROBLEMATIKA NEZAPOSLENOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ	18
3.1. KRETANJE I UZROCI NEZAPOSLENOSTI.....	18
3.2. PROBLEMI KOJE UZROKUJE POSTOJEĆA NEZAPOSLENOST U HRVATSKOJ.....	22
3.3. PREPORUKE I SMJERNICE ZA REDUCIRANJE NEZAPOSLENOSTI U HRVATSKOJ.....	25
3.3.1 AKTIVNE I PASIVNE POLITIKE NA TRŽIŠTU RADA.....	26
3.3.2.GLOBALNI TRENDОВI NA TRŽIŠTU RADA.....	28
ZAKLJUČAK	30
POPIS LITERATURE.....	32
POPIS TABLICA.....	34
POPIS GRAFOVA	35
SAŽETAK.....	36
SUMMARY	37

UVOD

Ovaj rad predstavlja svojevrsnu analizu hrvatskog tržišta rada, koje obilježava jedan od kritičnih problema i izazova, a misli se na visoke stope nezaposlenosti. Riječ je o aktualnoj temi, s obzirom da se o njoj tijekom proteklih nekoliko godina intenzivno raspravlja u znanosti i javnosti. Poseban značaj problematike očituje se u činjenici da je riječ o jednom od temeljnih ograničavajućih čimbenika ekonomskog razvoja Hrvatske, kao i napretka njezina društva.

Pri istraživanju obilježja nekog nacionalnog gospodarstva poseban značaj ima analiza njegova tržišta rada. Uloga tržišta rada u tom se kontekstu odražava kroz sposobnost ukazivanja na vodeće ekonomske i socijalne probleme neke države. Često se zbog toga ističe kako je tržište rada oličenje realnog gospodarskog i socijalnog stanja u nekoj državi.

Republika Hrvatska već se duži niz godina suočava s ozbiljnim problemom visokih stopa nezaposlenosti. Posebna pažnja pri tome se posvećuje određenim društvenim skupinama kao što su mladi i obrazovani ljudi bez radnog iskustva, dugotrajno nezaposlenosti i skupina nezaposlenih starije životne dobi. Takvo stanje na hrvatskom tržištu rada taklo je vodeće dionike da usvoje i provode razne poticajne mjere i procese zapošljavanja, no konkretniji napredak još uvijek nije zabilježen.

Iako se u posljednje vrijeme u javnosti javljaju informacije o smanjenju nezaposlenih u Hrvatskoj, na taj podatak važno je kritički gledati. Moguće je pri tome identificirati razne čimbenike koji su utjecali na relativno smanjenje nezaposlenih, a posebnu pažnju privlači trend iseljavanja mladih, ali i ostalih skupina društva iz Hrvatske kako bi riješili pitanje zaposlenja.

Cilj rada je istražiti osnovne podatke u svezi tržišta rada, te potvrditi njegov značaj na razini nekog nacionalnog gospodarstva, ali i pripadajuće lokalne zajednice. Svrha rada je istražiti hrvatsko tržište rada, uz poseban naglasak na problematiku nezaposlenosti i moguća rješenja ovoga problema.

Strukturno se rad sastoji od pet poglavlja. Nakon uvodnog dijela slijedi poglavlje koje analizira osnovne teorijske spoznaje u svezi tržišta rada, kao i njegova povijesnog razvoja tijekom evolucije ekonomske misli i prakse. Sljedeće poglavlje zadire u problematiku hrvatskog tržišta rada, te iznosi osnovne kvalitativne i kvantitativne podatke. Pred zaključno poglavlje obrađuje problematiku nezaposlenosti u Hrvatskoj. Pritom se istražuju kretanje i uzroci ovoga problema, negativni ekonomski i socijalni učinci, te moguća rješenja.

Za potrebe istraživanja korištene su metoda analize i sinteze, statistička metoda, metoda komparacije, metoda apstrakcije i metoda dokazivanja. Također, poslužila je i metoda studije slučaja, a konačni rad uređen je metodom deskripcije.

1. TRŽIŠTE RADA–OSNOVNI PODACI I ZNAČAJKE

1.1. DEFINICIJA TRŽIŠTA RADA I TEMELJNI POJMOVI

Tržište rada moguće je definirati na razne načine i s diferenciranih aspekata, ovisno o prirodi istraživanja. Uzimajući u obzir osnovne ekonomske pojmove i termine, najjednostavnije je reći kako je riječ o mjestu na kojem se susreću ponuda i potražnja rada. Posljedično, riječ je o tržištu na kojem je objekt razmjene zaposlenje, a pri čemu osnovne interakcije vrše davatelji zaposlenja ili poslodavci, te tražitelji zaposlenja, odnosno nezaposlene osobe i zaposlene osobe koje aktivno potražuju drugi ili dodatni posao.

U kontekstu ekonomske misli, tržište rada definira se na značajno kompleksniji način. Riječ je o kompleksnom sustavu koji je sačinjen od niza podsustava, procesa i dinamičnog okruženja. Podsustavi ovog sustava su turistička ponuda s jedne strane i turistička potražnja s druge strane.

Okruženje u kojem ovaj sustav djeluje i koje na njega utječe vrlo je kompleksno i heterogeno. Pored toga, važno je istaknuti da ono uvjetuje način funkcioniranja tržišta rada i konačnu uspješnost. Misli se na ekonomsko, socio-kulturno, pravno-političko, tehnološko, etičko i međunarodno okruženje.

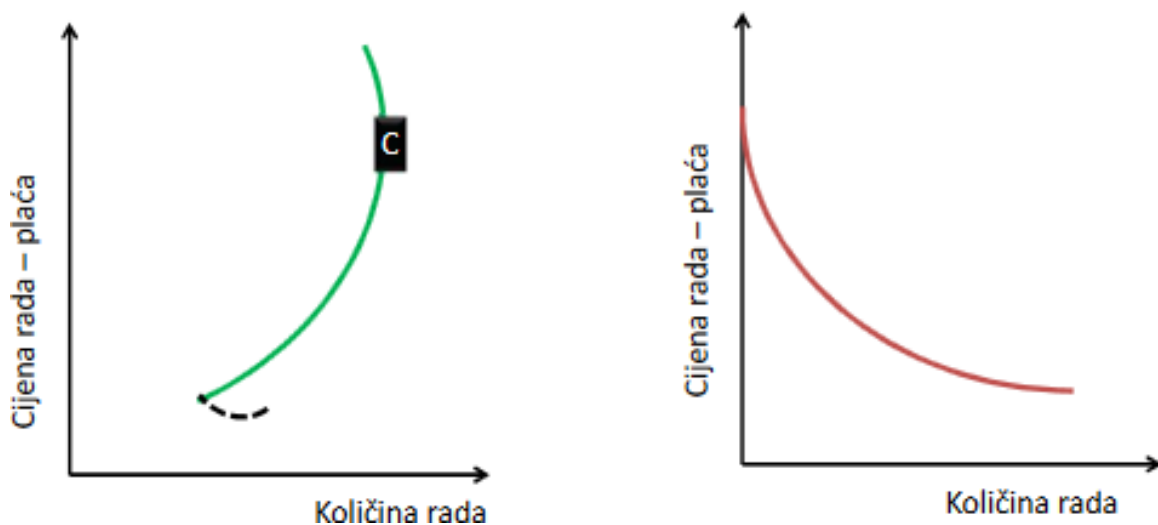
Tržište rada i njegovo funkcioniranje, sukladno obilježjima tržišne poslovne aktivnosti, jedno je od najstroženijih i najosjetljivijih tržišta neke države i nekog gospodarstva. Ono u suštini označava niz procesa, kao što su (Cini, Drvenkar, 2013):

- Ponuda radnika i potražnja za radnicima;
- Postupak pronalaženja zaposlenja;
- Zapošljavanje;
- Napredovanje;
- Otkaze;
- Čekanje na posao;
- Konkurenciju u traženju posla i na samom poslu;
- Uspostavljanje ravnotežne razine nadnica na tom tržištu i ostalo.

Daje se zaključiti kako se u središte istraživanja, pri analizi nekog tržišta rada, postavljanju ponuda rada i potražnja za radom. Kako bi se na optimalni način spoznao i pojasnio način funkcioniranja ovog tržišta, kao i njegove osnovne značajke ili obilježja, od iznimnog je značaja pojasniti ove podsustave.

Grafički, ponudu i potražnju rada, kao i njihov odnos moguće je prikazati na sljedeći način (Graf 1.).

Graf 1. Ponuda i potražnja rada

Izvor: Cini, V. , Drvenkar, N. (2013.)Gospodarstvo Hrvatske – radna snaga i tržište rada.

Dostupno na: <http://www.efos.unios.hr/gospodarstvo/wp-content/uploads/sites/201/2013/04/2.1.Nastavna-cjelina-Radna-snaga-i-tr%C5%BEi%C5%A1te-rada-1.pdf>(31.05.2019.). Str. 1.

Potražnja rada determinirana je brojnim čimbenicima. U ekonomskim analizama izdvajaju se prvenstveno cijena radne snage, odnosno visine nadnica i plaća, promjene tehnologije, očekivanja, potrebe i preferencije poslodavaca. S druge strane, ponuda rada određuje se kao broj sati koje stanovništvo nekog gospodarstva prihvaća s obzirom na zaradu koje taj rad donosi.

Zbog zakona opadajućih prinosa svaka dodatna jedinica rada donosi sve manji rast ukupne proizvodnje, što prikazuje prethodni graf. Granična produktivnost rada

ovisi ne samo o kvaliteti samog rada, već i o količini i kvaliteti drugih proizvodnih faktora, koji se koriste zajedno s radom, kao i o razini stručnog i tehničkog znanja.

S druge strane, ponuda rade oblikuje se prema individualnim odlukama između različitih zanimanja, pri čemu visina nadnice nije uvijek presudan faktor. Ponuda rada raste iznad prijelomne točke, označeno na grafu kao točka „C“. Pri tome vrijedi zakon opadanje ponude rada s porastom plaće, jer efekt dohotka nadjačava efekt supstitucije. Drugim riječima, pri većim plaćama radnici mogu priuštiti više slobodnog vremena, iako svaki dodatni sam odmora ima sve veću cijenu u obliku izgubljene nadnice.

1.2. ZNAČAJ TRŽIŠTA RADA U EKONOMIJI

Na razini nekog gospodarstva, proučavanje tržišta rada ima osobit značaj za spoznaju njegova realnog stanja. Brojni su čimbenici koji uzrokuju ovu povezanost, odnosno značaj tržišta rada u ekonomiji i na razini nekog gospodarstva te pripadajućeg društva.

Broj radnih sati i slobodnih radnih mjesta, u okviru funkcije ponude rada, determinira i ukazuje na gospodarsku ili ekonomsku aktivnost države. Jednako tako, kvaliteta ili uvjeti rada, odraz su razvijenosti gospodarstva, modernizaciju radnih procesa u suvremenost države općenito.

Može se zaključiti kako visoke stope nezaposlenosti, dugotrajna nezaposlenost i slični pokazatelji ukazuju na ekonomsku nestabilnost nekog gospodarstva. Ekonomska misao i praksa ukazuju na niz uzročno-posljedičnih veza između tržišta rada i gospodarstva općenito, a koji se uzimaju kao osnovni argumenti za potvrđivanje iznimne uloge tržišta rada u ekonomiji.

Ističe se da rast stope nezaposlenosti u gospodarstvu donosi određene troškove, poput smanjenja ukupne proizvodnje, gubitka ljudskog kapitala te povećanje psiho-socijalnih problema. Ovaj trend prisutan je i u Republici Hrvatskoj kroz povijesna razdoblja, ali i u proteklih nekoliko godina.

Visoke stope nezaposlenih, posebice mladih bez radnog iskustva, utjecale su na iseljavanje radne snage u zemlje Europske unije. To je očiti primjer gubitka ljudskog kapitala, što bi u budućnosti moglo uzrokovati ozbiljne probleme hrvatskom gospodarstvu. Prvenstveno se misli na nedostatak radne snage i pojavu potrebe za uvozom iste, što je prisutno već danas u deficitarnim zanimanjima, a što naposljetku stvara veće troškove rada nego u slučaju zaposlenja domaće radne snage.

Pored navedenoga, negativna veza stope nezaposlenosti povezana je i s bruto domaćim proizvodom. Ovaj utjecaj nepoznat je još tijekom 19. stoljeća, od strane američkog ekonomista A. M. Okuna, koji je objasnio ovu empirijsku pravilnost koja vrijedi u gotovo svakoj zemlji. Prema takozvanom „Okunovom“ zakonu, na svakih 2% pada BDP-a u odnosu na potencijalni BDP, stopa nezaposlenosti povećava se za 1%. Posljedično, realni BDP mora rasti jednako brzo kao i onaj potencijalni da bi se spriječio rast stope nezaposlenosti, ali najmanje 3% da bi spriječio rast nezaposlenosti (Cini, Drvenkar, 2013).

Prilikom analize nekog tržišta rada koriste se temeljni pokazatelji, kao što su (Hrvatska gospodarska komora, 2015):

- Stopa ekonomske aktivnosti stanovništva;
- Stopa nezaposlenosti;
- Stopa zaposlenosti.

Osim ovih pokazatelja, sve češće se analiziraju i stopa dugotrajno nezaposlenih, stopa nezaposlenih prema pojedinim skupinama stanovništva, udio zaposlenih na pola radnog vremena i slično. Veći broj pokazatelja koji se obuhvati nekim istraživanjem daje vjerodostojniji prikaz stanja na nekom tržištu rada, te doprinosi identificiranju osnovnih problema i mogućih rješenja.

1.3. POVIJESNI RAZVOJ TRŽIŠTA RADA

Istraživanjem tržišta rada bavi se ekonomija rada. Kako bi se obradio povijesni razvoj tržišta rada pažnju je potrebno usmjeriti prema evoluciji ekonomije rada, kao znanstvene discipline koja se bavi predmetnom problematikom. Treba istaknuti kako

je povijesni razvoj ove discipline vrlo teško specificirati te precizno odrediti začetke njezina razvoja, jer se ona drugačije percipirala i razvijala na pojedinim teritorijima.

Podvojenost stavova u svezi njezina povijesnog razvoja posljedica je činjenice da je istraživanje rada ili ekonomija rada predstavljala nešto različito 1776. u Engleskoj od onoga što je predstavljala 1886. u Americi ili primjerice tijekom devedesetih godina prošloga stoljeća u Europi. Temeljna razlika tih razdoblja je u mjeri u kojoj je istraživanje problema i institucija rada bilo integrirano s osnovnom strujom ekonomske teorije (Mrnjavac, n.d.).

Pri analizi povijesnog razvoja ekonomije rada i istraživanja tržišta rada treba istaknuti kako je ideja o navedenome nastupila kao predmet društvenog interesa već tijekom 16. stoljeća. Tijekom istoga, kao i u narednim stoljećima javljaju se poljoprivredne reorganizacije, nestajanja srednjovjekovnih institucija i pojava elemenata industrijalizacije. Sve to rezultiralo je stvaranjem siromašne radničke klase, koja je bila lišena sredstava za proizvodnju (Mrnjavac, n.d.).

Upravo je to dovelo do intenzivnog razvoja literature u Europi, koja je bila osvećena ekonomskim politikama, a u okviru kojih se istražuje i problematika rada. Zaključuje se kako je inicijacija istraživanja tržišta rada zapravo rezultat socio-ekonomskih zbivanja i potreba, odnosno rezultanta problema siromaštva i nezaposlenosti.

Tijekom evolucije ekonomske misli, mnogi ekonomisti i teoretičari dali su doprinos razvoju ekonomije rada. Primjerice, rad Adama Smitha odraz je dugoročnog zanimanja društvenih teoretičara za probleme rada. On se često navodi kao utemeljitelj osnovnih ekonomskih uvjerenja za kasnije shvaćanje tržišta rada. Pri tome se posebice ističe izniman naglasak ovog ekonomista na rad kao konačni izvor ekonomskog bogatstva i osnovu ekonomske aktivnosti.

Također, Adam Smith je smatrao da radna teorija vrijednosti vrijedi samo za primitivna gospodarstva i eksplicitno priznavao nužnost interakcije zemlje, rada i kapitala u razvijenom gospodarstvu, njegovo promatranje rente, kamata i profita kao odbitaka od

outputa rada predstavljalo je izvrsnu podlogu radne teorije vrijednosti, ali i teorije kapitalističke eksploatacije koju je kasnije artikulirao Karl Marx (Mrnjevac, n.d.).

Nadalje, glavna struja ekonomske teorije nastaje početkom 19. stoljeća kada, pod značajnim utjecajem Davida Ricarda, određivanje dugoročnih cijena pod pretpostavkom potpune konkurencije postaje prevladavajući predmet ekonomskih istraživanja (Mrnjevac, n.d.). U pogledu istraživanja rada, Davida Ricarda utemeljitelj je klasičnog sustava.

Ricardianski sustav u najvećoj mjeri odredio tijek ekonomske znanosti 19. i ranog 20. stoljeća. On je analizu distribucije rada učinio centralnim pitanjem ekonomske znanosti. Pri tome ga pojašnjava kao čimbenika proizvodnje i pri tome poseban naglasak postavlja na ekonomske procese, odnosno učinke dugog roka. Preferencija dugoročnih učinaka znači da se mogu zanemariti pojave na aktualnim tržištima i oslanjati se samo na tendencije (Mrnjevac, n.d.).

Ovaj ekonomist razvija i radnu teoriju vrijednost, koju prihvaća Karl Marx i razvija je u teoriju eksploatacije. Njegovo polazište bili su zaključci klasične političke ekonomije da je rad osnova i mjera vrijednosti, a da se njegova cijena temelji na troškovima proizvodnje rada. Također, pretpostavio je da je društveno potrebno radno vrijeme potrebno da se proizvede količina proizvoda ekvivalentna troškovima proizvodnje tog rada manja od duljine radnog dana. Osnovni nedostatak njegove teorije očituje se u oslanjanju na načela koja su u to vrijeme bila kritizirana.

Smatra se korisnim spomenuti i Alfreda Marshala, koji je je isticao da je marginalna proizvodnost rada vezana samo uz potražnju poduzeća za radom (Puljić, 2001). Pri tome on ukazuje na jednostranost klasičnog i marginalističkog pristupa i ističe kako se promjene u potražnji zbivaju brže od promjena u ponudi rada. On posebno naglašava značaj socijalnih reformi jer je smatrao da je glavni cilj ekonomske znanosti da pridonese rješenju društvenih problema.

Unatoč doprinosu brojnih ekonomista, u razvoju ekonomije rada, njezin pojam konkretnije se pojašnjava i razvija tijekom 20. stoljeća. Dotada se uglavnom

raspravljalo o problemima rada bez konkretnih ekonomskih analiza i teoretskih konstrukcija.

Osnovno svojstvo istraživanja u ovome razdoblju su povijesna, komparativna i empirijska usmjerenost. Također, treba istaknuti i djelo Thomas S. Adamsa i Helen L. Sumner od nazivom *Labor Problems* iz 1905.godine, koje je odredilo razvoj područja u naredna dva desetljeća. Knjiga je bila manje usmjerena na analizu problema rada na gospodarstvo, a više na opis njihova utjecaja na pojedince (Mrnjevac, n.d.).

Tek je nakon Drugog svjetskog rata dovršena potpuna integracija ekonomije rada s glavnim tijekom ekonomske teorije, što je predstavilo zamah u njezinu razvoju. Teorija ljudskog kapitala formulirana je koncem 50ih i početkom 60ih godina 20. stoljeća. Također se smatra značajnim i formiranje samostalnih znanstvenih disciplina u području koje je prije bilo obuhvaćeno ekonomijom rada, kao što su industrijski odnosi i upravljanje ljudskim resursima.

2. TRŽIŠTE RADA REPUBLIKE HRVATSKE

2.1. KVALITATIVNI PODACI

Aktualni podaci o hrvatskom tržištu rada često su tema rasprava u medijima i političkim krugovima. Redovito se ističe da na tržište utječe niz čimbenika, uključujući demografske karakteristike, stupanja fleksibilnosti te specifičnost mirovinskog i obrazovnog sustava.

Ono što je temeljna kritika hrvatskom gospodarstvu i tržištu rada je činjenica kako se ono već duži niz godina suočava s kontinuiranim problemima za koje još uvijek ne postoje konkretnija rješenja. Sve to implicira uvjerenje o pasivnosti hrvatske Vlade, nedovoljnom angažmanu vodećih dionika, nepostojanju konkretne vizije i sličnim problemima.

Problematika hrvatskog tržišta rada aktualna je od osamostaljenja države, 90-ih godina prošloga stoljeća pa sve do danas. U razdoblju osamostaljenja nastupio je prvi val privatizacije poduzeća, pri čemu je značajni udio hrvatske radne snage, tada zaposlenih, prijevremeno umirovljen, odnosno prelio se u neaktivno stanovništvo (Hrvatska gospodarska komora, 2015). Već u to vrijeme započeo je negativan trend rasta hrvatskih umirovljenika i pritiska na aktivno, zaposleno stanovništvo Hrvatske.

Jedan od kritičnih obilježja hrvatskog tržišta rada je nizak radni vijek, koji je jedan od najnižih na razini Europske unije. On iznosi oko 31 godinu. O ovome problemu aktivno se raspravlja u današnjici, pri čemu se nastoji produžiti radni vijek na 67 godina, što hrvatsko društvo oštro kritizira, a budućnost je neizvjesna.

U Hrvatskoj je trend prijevremenog umirovljenja prisutan već duže vrijeme. Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, u 2014. godini, od ukupno 51,5 tisuća osoba koje su stekle pravo na mirovinu, 18 tisuća njih je odlučilo otići u prijevremenu mirovinu.

U posljednjih desetak godina , u prosjeku je godišnje 15,7 tisuća osoba odlazilo u mirovinu pod uvjetima prijevremene starosne mirovine, dok je pod uvjetima pune starosne mirovine odlazilo oko 16,6 tisuća osoba godišnje. (Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, 2019).

Sljedeći problem hrvatskog tržišta rada očituje se u visokoj stopi nezaposlenosti među mladima, posebice visoko obrazovanima bez radnog iskustva. Uzme li se u obzir činjenica kako Hrvatska ima rastući trend prijevremeno umirovljenih implicira se uvjerenje kako se ta radna mjesta otvaraju za mlade i obrazovane. Međutim, praksa pokazuje sasvim suprotno, što daje uvjerenje kako se na taj način stvaraju pritisci u kontekstu radnog opterećenja zaposlenih.

Daje se zaključiti kako djelom na ovakav trend utječe neusklađenost obrazovnog sustava Hrvatske s potrebama gospodarstva. To se posebice odražava u određenim djelatnostima koje se prezentiraju kao deficitarne i oskudijevaju dostatnom razinom radne snage. Misli se primjerice na medicinu, ugostiteljstvo i turizam u ljetnim mjesecima te slično.

Visoki udjeli nezaposlenih u Hrvatskoj tijekom proteklih godina, posebice od pristupanja Hrvatske Europskoj uniji 2013.godine do danas, utječu na sve intenzivniji trend iseljavanja radno sposobnog stanovništva iz Hrvatske. Mnogi stručnjaci upozoravaju, a praksa o tome već i svjedoči, kako će ovaj trend stvoriti ozbiljne probleme Hrvatskoj u bližoj budućnosti, pri čemu se najavljuje potreba za uvozom radne snage, a što će stvoriti dodatne troškove i gubitke hrvatskom gospodarstvu. Osim troškova vezanih uz uvoz radne snage, osposobljavanje osoba za rad i ostaloga, treba istaknuti kako će ovo utjecati i na prelijevanje zarada u Hrvatskoj u domicilne zemlje iz kojih će se uvoziti radna snaga.

Daje se konkretizirati kako je hrvatsko tržište rada vrlo kruto, a stanje na istome nepovoljno. To se očituje u mnogim aspektima koji predstavljaju dugogodišnje probleme hrvatskog gospodarstva i usporavaju te onemogućuju njegov razvoj.

Hrvatsko tržište rada opterećeno je brojnim strukturnim manjkavostima, a osobito negativan čimbenik zamjećuje se u gospodarski neusklađenom obrazovnom sustavu. Može se jednostavno istaknuti kako on nije u sposobnosti pratiti potražnju na tržištu rada i dinamičan razvoj međunarodne ekonomije.

S pojavom suvremenoga doba, razvoj i tehnološki napredak stvorili su veću potrebu za visokoobrazovnom radnom snagom. U tom segmentu Hrvatska pokazuje pozitivne rezultate, pri čemu rast fakultetski obrazovanog stanovništva ima tendenciju rasta, a veća razina obrazovanja uvjetuje i lakše zaposlenje. Međutim, to ne isključuje u potpunosti nepovoljnu razinu udjela nezaposlenih u ovoj skupini stanovništva. Kako bi se reducirao predmetni problem važno je revidirati obrazovni sustav, odnosno uvesti kvote upisana pojedinim studijskim programima, te poticati obrazovanje u deficitarnim zanimanjima.

Sukladno navedenom, moguće je sumirati temeljna ograničenja hrvatskog tržišta rada, ali i gospodarstva Hrvatske u ovome segmentu. Misli se na(Hrvatska gospodarska komora, 2015):

- Nizak radni vijek;
- Prijevremeno umirovljenje;
- Intenzivan rast broja umirovljenih od 90-ih godina prošloga stoljeća pa sve do danas;
- Visoke stope nezaposlenosti među mladima i visokoobrazovanim, ali i skupini starijeg stanovništva;
- Neusklađenost obrazovnog sustava i potreba gospodarstva;
- Popularnost trenda iseljavanja;
- Nedostatak radne snage, posebice u deficitarnim djelatnostima, koji maksimizira potrebu za uvozom radne snage.

Kako bi se ovi kvalitativni podaci potkrijepili konkretnim statističkim informacijama, u nastavku se daje redom njihov pregled. Na taj način se provodi cjelovita analiza aktualnih podataka u svezi hrvatskog tržišta rada.

2.2. KVANTITATIVNI PODACI

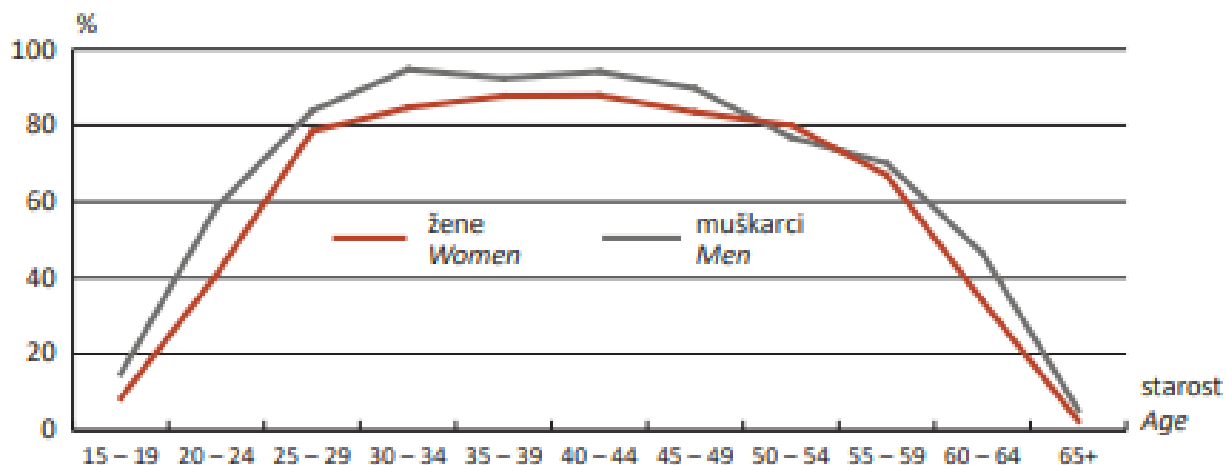
Temeljna ograničenja i specifični problemi hrvatskog tržišta rada u ovom poglavlju potkrepljeni su konkretnim specifičnim podacima. Kao što je već naglašeno, prosječni radni vijek u Hrvatskoj iznosi 31 godinu, što je među najkraćim u Europskoj uniji. (Hrvatska izvještajna agencija, 2015).

Vodeći dionici na hrvatskom tržištu rada često upozoravaju kako je jedan od iznimnih problema niska aktivnost stanovništva, odnosno uključenosti u tržište rada, a što je i uzrok niskog radnog vijeka. Prosjek radnog vijeka na razini Europske unije pri tome iznosi gotovo 36 godina, a neke od razvijenijih zemalja Europske unije imaju i znatno duži radni vijek. Primjerice radni vijek u Islandu iznosi 45,6 godina, u Švedskoj 40,9, Nizozemskoj 39,8, Norveškoj 39,5 godina, Njemačkoj 37,8 godina i redom dalje (Hrvatska izvještajna agencija, 2015).

Analitičari ističu da su kratki prosječni radni vijek u Hrvatskoj i rašireno prijevremeno umirovljenje značajni faktor koji doprinose ovom problemu. To je potvrđeno činjenicom da je aktivnost stanovništva u dobi od 50 do 64 godine vrlo niska, s udjelom od samo oko 52% osoba te dobi koje su uključene u tržište rada. (Hrvatska izvještajna agencija, 2015).

U nastavku se daje pregled stope aktivnosti na hrvatskom tržištu rada prema dobi stanovništva (Graf 2.).

Graf 2. Stopa aktivnosti u Hrvatskoj prema dobi u 2024. godini(%)

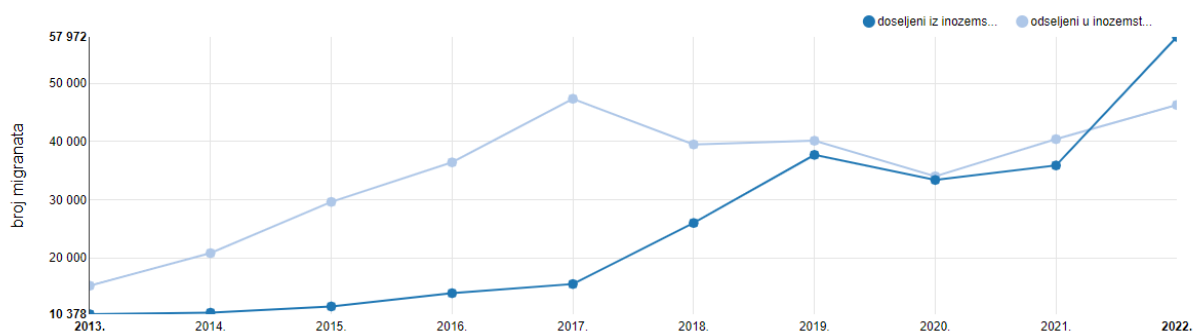
Izvor: Državni zavod za statistiku (2024.) Muškarci i žene 2024. Dostupno na: [women and man 2024.pdf \(dzs.hr\)](#) (01.06.2024.). Str. 40.

Prema danom prikazu vidljivo je kako muškarci imaju nešto veće stope aktivnosti na hrvatskom tržištu rada. Najviše stope aktivnosti kod muškaraca i žena zabilježene su u dobi od 25 do 45 godina i iznose preko 80%. Kao što je i prethodno istaknuto, relativno niske stope aktivnosti zabilježene su u ostalim dobnim granicama, a posebno se ističu dob od 54godina i više, kada prosječna stopa aktivnosti ima kontinuitet pada i iznosi manje od oko 50%.

Trend umirovljenja, posebice onog prijevremenog nešto je zastupljeniji kod žena. Pri tome one čine 54% ukupnog broja umirovljenika, dok 46% čine muškarci (Državni zavod za statistiku, 2018). Prosječna dob umirovljenja u Hrvatskoj krajem 2023. godine iznosila je 57 godina, pri tome su žene u prosjeku umirovljenje sa 61 godinom, a muškarci s 55 godina. na nižu dob umirovljenja kod muškaraca utječe i umirovljenje hrvatskih branitelja, kod kojih su često zabilježene niske dobne granice umirovljenja (Državni zavod za statistiku, 2014).

Uz problem ranog umirovljenja, kao i iseljavanja mladog i obrazovanog stanovništva Hrvatske tijekom proteklih nekoliko godina, intenziviraju se pritisci na zaposlene u Hrvatskoj. Prikaz trenda iseljavanja iz Hrvatske daje se u nastavku (Graf 3.).

Graf 3. Neto iseljavanje stanovništva Hrvatske (2013. -2022. ;000)

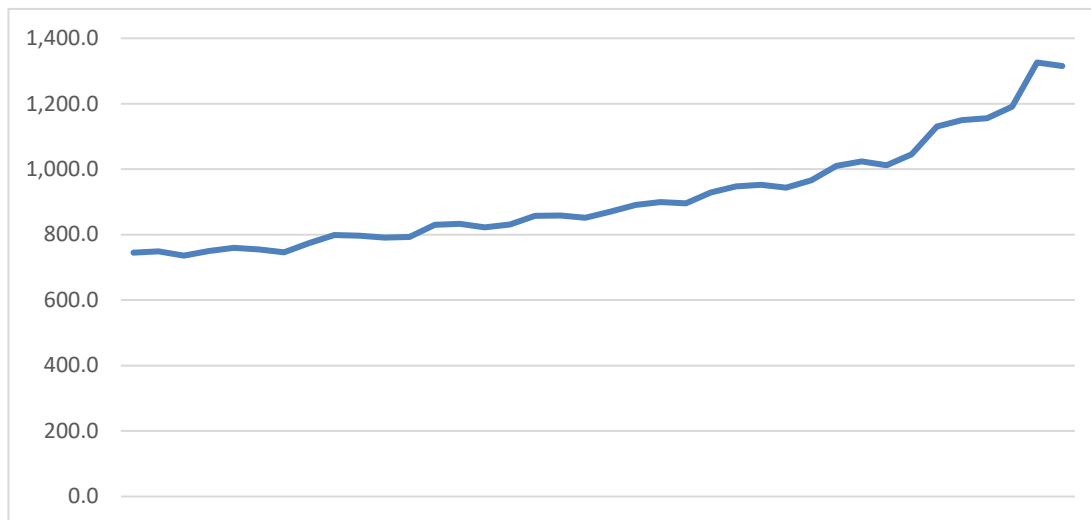
Izvor: Saldo migracije stanovništva Republike Hrvatske Dostupno na: [STAN-2023-2-1 Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2022. | Državni zavod za statistiku \(dzs.hr\)](#) (01.06.2024.).

Str. 14.

Dani podaci potvrđuju kako je u Hrvatskoj u promatranom razdoblju sve popularniji trend iseljavanja radno sposobnog stanovništva. Pri tome oni uglavnom iseljavaju u zemlje Europske unije, a intenziviranje trenda zabilježeno je od pristupanja Hrvatske Europskoj uniji. Posljedično, dolazi do potrebe za uvozom radne snage, što potvrđuje dani graf, a pri tome dominiraju ostale europske zemlje.

Usljed nedostatka radne snage, kao što je već i konkretizirano u prethodnom poglavlju, dolazi do nepovoljnih kretanja u neto prosječnim nadnicama i plaćama u Hrvatskoj (Graf 4.).

Graf 4. Neto prosječne plaće u Hrvatskoj 2014. - 2024. (%)

Izvor: *Gospodarska situacija 2014.-2024.* Dostupno na: [Indeksi plaća \(hnb.hr\)](https://hnb.hr) (01.06.2024.).

Kretanja stopa promjena prosječnih neto plaća u Hrvatskoj u promatranom razdoblju pokazuju nešto nepovoljniju situaciju u javnom sektoru. Pri tome, početkom intenziviranja iseljavanja radnog stanovništva iz Hrvatske dolazi i do negativnih vrijednosti ovih promjena, koje se stabiliziraju 2015. godine.

Prosječna stopa promjene ovoga pokazatelja ukazuje na niže stope rasta u razdoblju pristupanja Hrvatske Europskoj uniji, te prvoj godini članstva. Nakon toga dolazi do stabilizacije ovih promjena, odnosno rasta neto plaća u Hrvatskoj.

Deficitarna zanimanja u Hrvatskoj generiraju najveće potrebe za uvozom radne snage. Tijekom 2024. godine ovaj problem istaknut je kao temeljne ograničenje razvoja poduzetništva u Hrvatskoj, ali i čitavog gospodarstva. Vodeća zanimanja pri tome su (Poslovni dnevnik,2024):

- Tesar, armirač, fasader, krovopokrivači, izolater, limar;
- Medicina;
- Matematika, fizika i tehnika, kemija – nastavnički smjer.

Jednako tako, u razdoblju sezone javlja se intenzivna potreba za uvozom radne snage na poslovima u ugostiteljstvu i turizmu. S druge strane naglašava se potreba za reduciranjem upisnih kvota na društvene znanosti.

U svrhu dodatne potvrde nepovoljnog stanja na hrvatskom tržištu rada potrebno je detaljnije obraditi i analizirati problematiku nezaposlenosti. Detaljnije o ovome pokazatelju slijedi u narednom poglavlju rada.

3. PROBLEMATIKA NEZAPOSLENOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ

3.1. KRETANJE I UZROCI NEZAPOSLENOSTI

U kontekstu analize nezaposlenosti na nekom tržištu rada, pažnja se usmjerava prema analizi ukupne nezaposlenosti te udjela nezaposlenih u ukupnom radno sposobnom stanovništvu. Kako bi se ukazalo na osnovne uzroke razine i kretanja nezaposlenosti, smatra se optimalnim razraditi udjele nezaposlenosti prema dobi, spolu i razini obrazovanja.

U nastavku se daje pregled kretanja ukupnog broja nezaposlenih i udjela nezaposlenosti u Hrvatskoj od 2020. godine do 2023 (Tablica 1.).

Tablica 1. Ukupan broj nezaposlenih i udio nezaposlenosti u Hrvatskoj od 2020. do 2023. godine

	2020.	2021.	2022.	2023. ²⁾
Ukupno				
Radno sposobno stanovništvo (15+)	3 512	3 508	3 508	3 266
Aktivno stanovništvo	1 792	1 816	1 835	1 707
Zaposleni	1 657	1 678	1 707	1 603
Nezaposleni	135	138	128	104
Neaktivno stanovništvo (15+)	1 720	1 692	1 673	1 559
%				
Stopa aktivnosti	51,0	51,8	52,3	52,3
Stopa zaposlenosti	47,2	47,8	48,7	49,1
Stopa nezaposlenosti	7,5	7,6	7,0	6,1
Muškarci				
Radno sposobno stanovništvo (15+)	1 679	1 678	1 679	1 565
Aktivno stanovništvo	973	978	978	902
Zaposleni	901	907	918	851
Nezaposleni	72	71	60	51
Neaktivno stanovništvo (15+)	706	700	701	664
%				
Stopa aktivnosti	58,0	58,3	58,2	57,6
Stopa zaposlenosti	53,6	54,1	54,7	54,4
Stopa nezaposlenosti	7,5	7,3	6,1	5,6
Žene				
Radno sposobno stanovništvo (15+)	1 833	1 830	1 829	1 700
Aktivno stanovništvo	819	838	857	805
Zaposleni	757	771	789	752
Nezaposleni	62	67	68	53
Neaktivno stanovništvo (15+)	1 014	992	972	895
%				
Stopa aktivnosti	44,7	45,8	46,9	47,3
Stopa zaposlenosti	41,3	42,1	43,1	44,2
Stopa nezaposlenosti	7,6	8,0	7,9	6,6

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (2024.) Statistika. Dostupno na: [RAD-2024-3-2 Aktivno stanovništvo u Republici Hrvatskoj u 2023. – prosjek godine | Državni zavod za statistiku \(dzs.hr\) \(01.06.2024.\)](#)

Vidljivo je kako se hrvatsko tržište rada tijekom promatranog razdoblja suočava s visokim brojem i stopama nezaposlenih. Tijekom čitavog razdoblja on se kreće u intervalu Na između 7,6% i 6,5%. Najviše stope nezaposlenih zabilježene su u vremenu trajanja korona-krize 2019.-2021. godine.

U nastavku se daje prikaz teritorijalne raspodjele nezaposlenosti u Hrvatskoj (Tablica 2.).

Tablica 2. Teritorijalna raspodjela nezaposlenosti u Hrvatskoj 2015. i 2024. godine (%)

Godina	► 2015	► 2016	► 2017	► 2018	► 2019	► 2020	► 2021	► 2022	► 2023	► 2024
ZAGREBAČKA	15.803	12.495	9.053	6.658	5.582	6.629	6.267	5.094	4.978	4.586
KRAPINSKO-ZAGORSKA	6.648	5.168	3.689	2.789	2.322	2.670	2.387	1.993	1.978	1.837
SISAČKO-MOSLAVAČKA	18.261	16.051	13.431	10.528	8.875	9.251	7.845	6.782	6.254	5.774
KARLOVAČKA	9.592	7.872	5.931	4.438	3.342	3.717	3.013	2.517	2.313	2.124
VARAŽDINSKA	7.441	5.771	4.135	3.100	2.542	2.950	2.462	2.166	2.245	2.165
KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA	6.463	4.944	3.578	2.433	1.939	2.239	2.002	1.820	1.809	1.601
BJELOVARSKO-BILOGORSKA	11.559	9.448	7.416	5.516	4.201	4.568	3.742	3.433	3.270	3.030
PRIMORSKO-GORANSKA	15.518	12.888	9.774	7.946	6.704	8.617	8.416	6.650	6.195	5.491
LIČKO-SENJSKA	3.461	3.148	2.631	2.035	1.704	1.982	1.672	1.448	1.259	1.211
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	9.179	8.146	6.559	5.154	4.332	4.706	4.143	3.862	3.959	3.607
POŽEŠKO-SLAVONSKA	5.287	4.411	3.646	2.873	2.389	2.872	2.431	2.347	2.223	2.047
BRODSKO-POSAVSKA	12.700	10.591	8.545	7.026	5.820	6.732	6.563	5.923	5.525	4.790
ZADARSKA	8.107	6.965	5.792	4.826	4.095	4.954	4.017	3.424	3.446	3.276
OSJEČKO-BARANJSKA	32.467	28.062	23.453	19.113	16.193	17.369	16.043	14.597	13.765	13.138
ŠIBENSKO-KNINSKA	7.122	6.571	5.455	4.433	3.944	4.902	4.343	3.900	3.656	3.509
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	17.047	14.351	11.569	8.782	6.642	7.606	6.651	6.033	5.542	5.234
SPLITSKO-DALMATINSKA	40.044	35.383	30.458	25.559	21.562	25.692	25.136	21.166	19.009	17.512
ISTARSKA	6.665	5.404	4.144	3.513	3.819	5.676	4.412	3.016	2.815	2.604
DUBROVAČKO-NERETVANSKA	7.763	6.717	5.810	4.922	4.575	6.355	5.353	4.530	4.103	3.956
MEDIMURSKA	5.576	4.665	3.538	2.446	2.111	2.435	2.151	1.973	2.143	2.092
GRAD ZAGREB	39.206	32.810	25.362	19.453	15.957	18.902	17.767	13.454	12.433	11.137
Ukupno	285.906	241.860	193.967	153.542	128.650	150.824	136.816	116.127	108.921	100.719

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (2024.) Tržište rada – pokazatelji o županijama. Dostupno na: [Hrvatski zavod za zapošljavanje - Statistika On - Line – Registrirana nezaposlenost \(hzz.hr\) \(01.06.2024.\)](#)

Vidljivo je kako je u promatranom razdoblju zabilježen pad udjela nezaposlenih na razini Hrvatske (prosjeak), podjednako na kontinentalnom i jadranskom dijelu. Pritom jedino Varaždinska, Karlovačka i Zadarska županija bilježe blago smanjenje ovog pokazatelja.

Tijekom 2024. godine najveće stope nezaposlenosti imale su Splitsko - dalmatinska, Osječko - baranjska i Grad Zagreb. Riječ je o županijama s najvećim brojem stanovnika pa se ovaj podatak ne može uzeti kao reprezentativan u procjeni županija s najvećim brojem nezaposlenih. Osim njih izdvajaju se i Ličko-senjska, Vukovarska i ostale kontinentalne županije. Najmanji udio nezaposlenih registriran je u obalnim dijelovima Hrvatske i Gradu Zagrebu (Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2024).

U nastavku slijedi pregled kretanja nezaposlenih prema spolu u Republici Hrvatskoj (Graf 5.).

Tablica 3. Struktura nezaposlenih u Hrvatskoj prema spolu (2015. - 2024.)

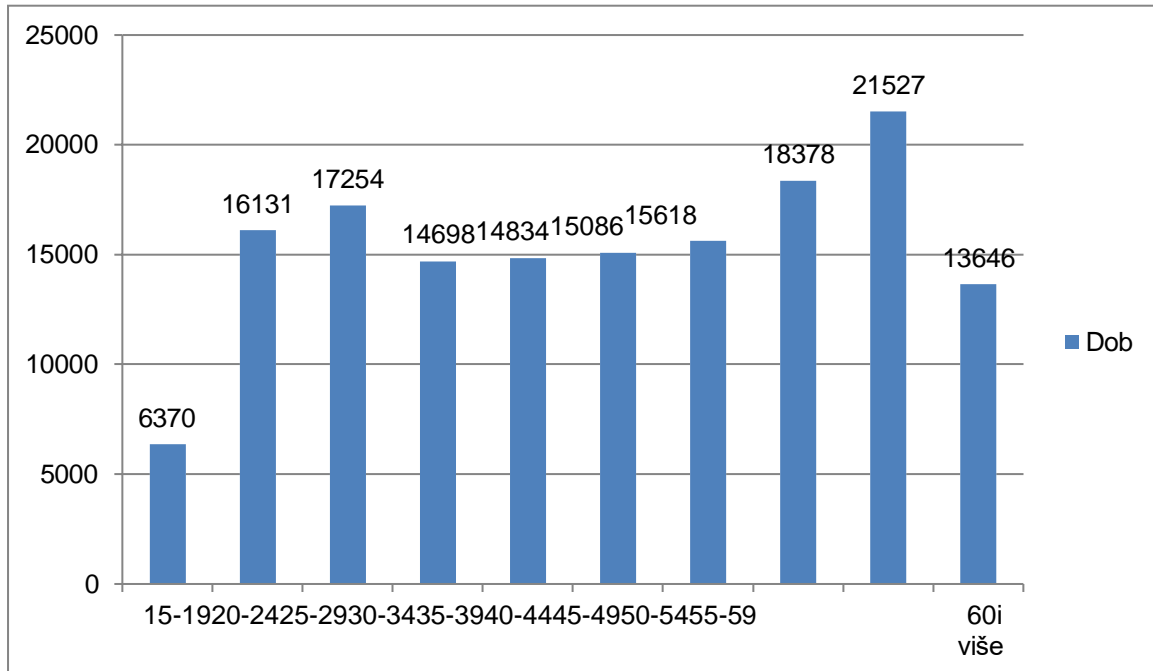
Godina ▼	► 2015	► 2016	► 2017	► 2018	► 2019	► 2020	► 2021	► 2022	► 2023	► 2024
Spol ▼										
Muškarci	130.698	107.947	83.145	66.402	57.125	67.229	60.987	49.465	46.780	43.553
Žene	155.208	133.913	110.823	87.139	71.525	83.595	75.828	66.662	62.141	57.166
Ukupno	285.906	241.860	193.967	153.542	128.650	150.824	136.816	116.127	108.921	100.719

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (2024.) Unemployment rate. Dostupno na: [Hrvatski zavod za zapošljavanje - Statistika On - Line – Registrirana nezaposlenost \(hzz.hr\)](https://hzz.hr) (01.06.2024.).

U ukupnom broju zaposlenih, tijekom promatranog razdoblja, nešto su zastupljenije žene. To ukazuje na nepovoljniji položaj žena na hrvatskom tržištu rada i postojanje diskriminacije prema spol, a što je ujedno i značajno ograničenje budućeg razvoja.

Podjednako, daje se pregled kretanja ukupnog broja nezaposlenih prema dobi (Graf 6.).

Graf 6. Ukupan broj nezaposlenih po dobi u Hrvatskoj tijekom 2024. godine

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (2024.) Statistika. Dostupno na: <https://statistika.hzz.hr/statistika.aspx?tiplzvjestaja=1> (02.06.2024.)

Najveći broj nezaposlenih zabilježen je u dobi od 55 do 59 godina starosti te od 50 do 54 i od 25 do 29 dobi. Riječ je o kritičnim skupinama na tržištu rada, kod kojih vlada i niska stopa aktivnosti, kao što je i prethodno istaknuto.

U nastavku slijedi pregled strukture nezaposlenih prema razini obrazovanja (Graf 7.).

Graf 7. Struktura nezaposlenih prema razini obrazovanja u Hrvatskoj u 2024. godine (%)

Godina	▶ 2024
Razina	
▶ (0) Bez škole i nezavršena osnovna škola	5.736
▶ (1) Završena osnovna škola	18.935
▶ (2) Srednja škola	60.473
▶ (3) Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	6.861
▶ (4) Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	8.713
Ukupno	100.719

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (2024.) Statistika. Dostupno na: [Hrvatski zavod za zapošljavanje - Statistika On - Line – Registrirana nezaposlenost \(hzz.hr\)](https://www.hzz.hr/registrirana-nezaposlenost) (02.06.2024.)

Najmanji broj nezaposlenih zabilježen kod osoba s VŠS, bez obrazovanja i s VSS. To argumentira prethodno istaknuti zaključak kako razina obrazovanja proporcionalno utječe na zaposlenost. Najveći broj nezaposlenih zabilježen je kod osoba sa srednjom školom i osnovnom školom. Njihov udio iznosi čak 75% nezaposlenih.

3.2. PROBLEMI KOJE UZROKUJE POSTOJEĆA NEZAPOSLENOST U HRVATSKOJ

O problemima ili posljedicama koje se javljaju uslijed visoke razine nezaposlenosti na razini nekog gospodarstva i društva već je bilo riječi. Treba istaknuti kako je riječ o makroekonomskom pokazatelju nekog gospodarstva koji ima utjecaj na kretanje niza ostalih. Osim negativnih ekonomskih učinaka, visoke stope nezaposlenosti negativno utječu i na socijalne učinke te prilike.

Ovi utjecaji najjednostavnije se mogu dočarati činjenicom da razina zaposlenosti, odnosno nezaposlenosti, ukazuje na aktivnost nekog gospodarstva i sposobnost da

zapošljava radno sposobno stanovništvo. Ukoliko se evidentiraju visoke stope nezaposlenosti dobiva se uvid u nisku aktivnost i proizvodnost gospodarstva. Posljedično, to ukazuje na ovisnost o uvozu i deficitarna obilježja gospodarstva općenito.

Uz uvjet visoke nezaposlenosti moguće je implicirati nisku potrošačku moć stanovništva, nisku razinu štednje i slično. Sve to izravno utječe na ostale negativne pokazatelje kao što su inflacija i kamatne stope. Nadalje, niska razina potrošnje uvjetuje nisku razinu obrta kapitala što izravno determinira i nemogućnost države da se samostalno financira i podmiruje obveze. Rezultat toga su zaduživanja vlade i gospodarstva.

Osim ekonomskih učinaka, nezaposlenost je povezana i s onim socijalnim. Visoke stope nezaposlenosti pri tome utječu na:

- Nezadovoljstvo građana;
- Nepovjerenje u gospodarski sustav i vodeće dionike;
- Rizik i povećanje siromaštva;
- Socijalnu isključenost;
- Nisku razinu konkurentnosti radne snage;
- Iseljavanja i slične posljedice.

Evidentno je kako ovi utjecaji vrše destabilizaciju demografske slike, a pri tome generiraju dugoročna ograničenja i probleme. Opća ekonomska i socijalna destabilizacija uzrokovati će i političke probleme, što dodatno otežava stanje u neko državi.

U stručnoj ekonomskoj literaturi često se govori o nekoliko skupina posljedica nezaposlenosti na razini nekog gospodarstva i društva. prikaz istih slijedi u nastavku (Tablica 3.)

Tablica 3. Posljedice nezaposlenosti

SKUPINA POSLJEDICA	OBILJEŽJA
Psihološke posljedice	• Istražuju se od 30-ih godina prošlog stoljeća;• Narušavanje psihološkog zdravlja – afektni, kognitivni i bihevioralni procesi;• Učenje novih uloga i prilagođavanje promjenama u okolini;• Stres i lošije zdravlje;• Suicidi i kriminalne radnje se povećavaju;• Psihološke posljedice nezaposlenosti najveće su za ljude srednjih godina (od 30 do 59 godina).
Socijalne posljedice	• Pogađaju i obitelji nezaposlenih;• Povezane su i s psihološkim posljedicama;• Financijski problemi;• Socijalna isključenost;• Siromaštvo;• Iseljavanja;• Razvodi.

Izvor: Milas, M.(2016.)*Analiza nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj*. Dostupno na: [https://repozitorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst:293/preview\(01.06.2024.\)](https://repozitorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst:293/preview(01.06.2024.)).

Može se konkretizirati kako nezaposlenost ima multidimenzionalno i induktivno djelovanje na razini gospodarstva i društva neke zemlje. Riječ je o problemu koji u potpunosti onemogućuje održiv razvoj gospodarstva i društva, a ujedno determinira i ostale probleme. Također, ove se konstatacije uzimaju i kao dodatna potvrda značaja tržišta rada u ekonomiji, o čemu se raspravljalo u prvome poglavlju rada.

3.2. PREPORUKE I SMJERNICE ZA REDUCIRANJE NEZAPOSLENOSTI U HRVATSKOJ

U kontekstu suvremene ekonomije rada, smatra se kako je na razini Hrvatske nužno unaprijediti sustav upravljanja ljudskim potencijalima na makro razini, a jednako tako unaprijediti i reformirati mirovinski te obrazovni sustav. Jasno je pri tome kako ove promjene ili procese reformi treba uskladiti i integrirano provoditi, uslijed njihove uvjetovanosti i povezanosti u praksi.

Jedna od ključnih kritika hrvatskog tržišta odnosi se na ne usklađenosti sustava obrazovanja s potrebama gospodarstva, posebno u području višeg i visokog obrazovanja. U tom kontekstu, postoji potreba za uvođenjem upisnih kvota, o kojima se već dugo raspravlja u medijima, ali bez konkretnih rezultata.

Imperativ i lakše uvjete upisa treba primijeniti kod deficitarnih zanimanja, za koja je važno ponuditi i povoljne uvjete prekvalifikacija i doškoloavanja. U tom procesu moguće je, pri upisu i tijekom obrazovanja, dati uvjete za zaposlenje po završetku istoga. Vjeruje se kako bi to potaklo ljude na odabir ovih zanimanja.

Sljedeći problem je problem zapošljavanja mladih bez radnog iskustva, koji su često i visokoobrazovani. Djelom je on uvjetovan prethodnim čimbenikom pa se reduciranjem istoga, očekuju pomaci i u ovome smjeru. Kako bi se također doprinijelo otklanjanju ovoga problema potrebno je promicati cjeloživotno obrazovanje, odnosno prekvalifikacije ove skupine stanovništva.

U kontekstu reduciranja problematike ranog umirovljenja i visokog udjela umirovljenika u Hrvatskoj važno je provesti dvije skupine promjena. Prije svega, misli se na mirovinsku reformu i produljenje radnog vijeka, uz uvjet da se starijoj skupini stanovništva osiguraju prikladni poslovi i lakši uvjeti rada. Osim toga, potrebno je provesti kontrolu korisnika mirovina.

3.3.1 AKTIVNE I PASIVNE POLITIKE NA TRŽIŠTU RADA

Na tržištu rada moguće je provoditi aktivne i pasivne politike. Aktivne se odnose na maksimizaciju zaposlenosti, dok pasivne podrazumijevaju materijalno pravnu zaštitu nezaposlenih. Smatra se kako je u Hrvatskoj važno postaviti imperativ na aktivne mjere na tržištu rada, uz revidiranje i kontrolu onih pasivnih.

U svrhu reduciranja strukturne nezaposlenosti u Hrvatskoj važno je usmjeriti se na one probleme koji su identificirani u ovome radu. Ono što je značajno jest promjenama obuhvatiti sva kritična područja s obzirom da su ista međusobno uvjetovana. Strateški ciljevi koji se postavljaju u predmetnu svrhu i u ovome smjeru jesu (Bušelić, 2014):

- Razviti i jačati usluge te aktivne mjere zapošljavanja Hrvatskog zavoda za zapošljavanje s ciljem povećanja konkurentnosti radne snage i zadovoljenja potreba na tržištu rada;
- Upravljeti razvojem ljudskih potencijala na makro razini;
- Ostvariti vodeću poziciju Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje na tržištu rada uspostavljanjem partnerskih odnosa javnog i privatnog sektora;
- Jačati popularnost cjeloživotnog obrazovanja u svrhu zadovoljenja potreba deficitarnih zanimanja, reduciranja uvoza radne snage i maksimiziranja zaposlenosti;
- Uskladiti potrebe tržišta rada s obrazovnim i mirovinskim sustavom;
- Provesti kontrolu i sankcioniranje u području pasivnih politika i mirovinskog obrazovanja.

Temeljne funkcije u ovom procesu pripadaju Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, Zavoda za mirovinsko osiguranje i obrazovnom sustavu. Riječ je o krovnim dionicima i nositeljima promjena na hrvatskom tržištu rada. Pored toga, ključna je i participacija privatnog sektora, te njegovo intenzivnije uključivanje u aktivne politike i suradnju ove prirode.

Pored mjera za reduciranje strukturne nezaposlenosti, u skorije vrijeme važno je usmjeriti se i na promjene koje će za posljedicu imati reduciranje dugotrajne

nezaposlenosti. Djelom su one uvjetovane prethodnim strateškim ciljevima i procesima, no važno je integrirati i neke druge.

U kontekstu provjere efikasnosti i efektivnosti aktivnih mjera na hrvatskom tržištu rada, kontinuirano je potrebno provoditi njihovu kontrolu i evaluaciju. U tom procesu osnovnu vodeću ulogu ima Hrvatski zavod za zapošljavanje, kao inicijator i koordinator ovih politika.

Neke od mjera ili procesa koje će podržati uspjeh u ovome smjeru su (Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2019):

- Osigurati mladim tražiteljima prvog zaposlenja prilagođenu podršku i mjere koje će olakšati i ubrzati ulazak na tržište rada, te pružiti bolje prilike za stjecanje radnog iskustva;
- Povećati ulaganja u ljudske potencijale kroz bolje obrazovne vještine.

Treba istaknuti kako su na razini Hrvatske zabilježene neke od ovih aktivnosti, no konkretniji rezultati još uvijek nisu dostignuti. Primjerice, Hrvatski zavod za zapošljavanje već duži niz godina provodi aktivnu politiku zapošljavanja za mlade bez radnog iskustva, koja podrazumijeva stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa.

Osnovni problem u ovome procesu očituje se u činjenici da se najčešće po isteku ove mjere mladi ponovno vraćaju u evidenciju nezaposlenih. Konkretnije koristi od ove mjere iskoristili su privatni poslovni subjekti, koji koriste povlastice u kontekstu troškova radne snage. Kako bi uspješniji rezultati bili dostignuti važno je obvezati poslodavce na zadržavanje ovih zaposlenika, uz iznimke u svezi nepoštivanja ugovornih odnosa i obveza iz ugovora o radu.

Osim ove mjere, provode se i mnoge druge. Primjerice, HZZ svake godine aktivno provodi programe prekvalifikacija, doškoloovanja i obrazovanja nezaposlenih, koji se nalaze u ovoj evidenciji. Posebna pažnja posvećena je starijim osobama, neobrazovanim i ostalim kritičnijim skupinama. Osnovni problemi u ovome procesu očituju se na strani samih nezaposlenih. Pri tome se identificira njihova pasivnost, odnosno nezainteresiranost za sudjelovanje u ovim mjerama.

Smatra se korisnim, uz ostale uvjete uključivanja u ovu mjeru, propisati beneficije polaznicima. Primjerice, za neka deficitarna zanimanja, kao što su ona u građevini, pored doškoloovanja ili obrazovanja, polaznicima je moguće ponuditi zaposlenje, a pri tome sklopiti ugovor s potencijalnim poslodavcima i ponuditi im nešto niže troškove rada, uz uvjet zaposlenja ovih subjekata.

3.3.2. GLOBALNI TRENDVI NA TRŽIŠTU RADA

Također, pored nekih tradicionalnih i osnovnih mjera za reduciranje nezaposlenosti u Hrvatskoj, posebnu pažnju, sukladno obilježjima suvremenoga doba i suvremene ekonomije rada, treba usmjeriti prema identificiranju i prilagodnim globalnim trendovima. Na taj način moguće je maksimizirati konkurentnosti radne snage i spremnije odgovoriti na nadolazeće promjene.

Globalizacija je nedvojbeno utjecala na tržište rada širom svijeta, namećući nove izazove. Nesposobnost nacionalnih tržišta rada da pravovremeno odgovore na te izazove dovela je do eskalacije problema, uključujući nezaposlenost. Globalizacija stvara međunarodno globalizirano društvo i ekonomiju, što uključuje ekonomske, političke, socijalne i kulturne procese. Ključni učinci globalizacije omogućuju optimalnu kombinaciju ulaganja proizvodnih čimbenika na globalnoj razini i ostvarenja idealne ekonomije razmjera. (Bušelić, 2014: 105).

U okviru globalizacijskih procesa, koji utječu na nacionalna tržišta rada, javljaju se brojni mega trendovi. Osnovni cilj globalizacije je proširenje i maksimiziranje gospodarskog prostora i profita naprednih gospodarstava. Globalni trendovi uključuju tehnološke promjene, liberalizaciju te promjene u području zaposlenika, intelektualnog kapitala i informacija. (Bušelić, 2014).

Posljedice globalizacije, a koje između ostaloga utječu i na upravljanje ljudskim potencijalima, a time i nastajanje na nacionalnim tržištima rada, mogu se razmatrati kroz sljedeće (Bušelić, 2014: 106-112):

- Reorganizacija radnih mjesta – posebice u zemljama u razvoju te tranzicijskim zemljama, a potiču je izravne inozemne investicije te podrazumijevaju postupno

Napuštanje poslova kao što su poljoprivredni i smanjenje radnih mjesta u javnom sektoru;

- Suvremeno tržište rada – fleksibilni ugovorni i poslovni aranžmani, novi oblici zaposlenja;
- Suvremeni sustavi socijalne sigurnosti – potpora prihodima, podrška zapošljavanju i olakšavanju mobilnosti na tržištu rada.

Ovi trendovi ozbiljno mijenjaju i hrvatsko tržište rada, a zahtijevaju veći angažman dionika te maksimiziranje fleksibilnosti zaposlenja. Pri tome se misli na pojave novih oblika rada, poput rada od kuće, rada s nepunim radnim vremenom i slično.

Vjeruje se kako praćenje ovih trendova, u smislu pravilnog odgovaranja na iste te razmatranja uspješnih međunarodnih praksi, također može doprinijeti maksimiziranju zaposlenosti u Hrvatskoj. Na taj način se potiču pozitivni ekonomski učinci, prvenstveno kroz reduciranje nezaposlenosti, kao i oni socijalni.

ZAKLJUČAK

Provedenim istraživanjem potvrđuje se osobit značaj tržišta rada pri analizi ekonomskog stanja i okruženja, kao i onog socijalnog, na razini neke države. Ističe se kako je riječ o tržištu koje ukazuje na aktualno stanje i kretanje temeljnih makroekonomskih pokazatelja, koji služe razumijevanju cjelovite gospodarske situacije u državi. Upravo zbog toga, opravdava se osobit značaj koji se istraživanju nacionalnih tržišta rada, kao i onog međunarodnog pridaje u suvremeno doba.

Na razini Republike Hrvatske općenito se može tvrditi kako je stanje na tržišta rada neodrživo i razmjerno nepovoljno. Mnogi problemi, koji predstavljaju ujedno i ograničavajuće čimbenike hrvatskog gospodarstva, egzistiraju još iz prošlosti, što se dodatno kritizira. Primjerice, moguće je govoriti o popularnosti trenda prijevremenog umirovljenja, kratkom radnom vijeku i visokim stopama nezaposlenosti.

Osnovna obilježja hrvatskog tržišta rada, pored navedenoga, su krutost, nefleksibilnost, slaba suradnja među vodećim dionicima, pasivnost dionika, nespremnost na konkretnije promjene pa čak i zanemarivanje problema. Gomilanje ovih problema, kao konkretnijih ograničavajućih čimbenika, dovelo je do intenziviranja problematike na predmetnom tržištu rada, kao i do niza ostalih ekonomskih i socijalnih učinaka negativne prirode.

Na razini Hrvatske prosječan radni vijek je 31 godinu i među najkraćima je u Europskoj uniji. Također, popularan je trend prijevremenog umirovljenja što utječe na rast umirovljenika i na pritiske na radnu snagu. Visoke stope nezaposlenosti, koje su osobito prisutne među mlađom populacijom, kao i onom starijom od 55 godina, te među visoko obrazovanim stanovništvom, uslijed liberalizacije tržišta rada Europske unije, dovele su do sve masovnijeg iseljavanja. Sukladno tome, u proteklih 2 ,3 godine dolazi do niže stope strukturne nezaposlenosti u Hrvatskoj, no taj pokazatelj ne može se uzeti kao zaključak o napretku, već je značajnim dijelom determiniran iseljavanjem radne snage iz Hrvatske.

U svrhu unapređenja općeg stanja na hrvatskom tržištu rada, a misli se prije svega na reduciranje nezaposlenost, potrebno je provesti niz aktivnosti i konkretnije reforme. Misli se prvenstveno na reformu obrazovnog sustava, koja će biti usklađena s potrebama gospodarstva. u kontekstu reforme mirovinskog sustava važno je prolongirati radni vijek hrvatskog stanovništva i provesti kontrolu i nadzor umirovljene skupine stanovništva, kao i pasivne politike na tržištu rada.

Pored navedenih aktivnosti smatra se korisnim intenzivirati na pored i ovlasti Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u području provedbe aktivnih politika zapošljavanja, kao i potaknuti suradnju privatnog i javnog sektora. Kako bi se unaprijedio sustav cjeloživotnog obrazovanja važno je potaknuti lokalnu zajednicu na prakticiranje ovih programa, ali i ponuditi im određenu sigurnost u kontekstu budućeg zaposlenja, a pri tome posebice angažirati i subjekte privatnog sektora.

Kako bi promjene bile potpunije, a radna snaga Hrvatske konkurentnija, smatra se potrebnim usmjeriti se i na praćenje globalnih mega trendova na međunarodnom tržištu rada. Na taj način moguće je doprinijeti fleksibilnosti radnog sustava, ali i sigurnosti zaposlenja.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Bušelić ,M.(2014.)Tržište rada–teorijski pristup.Pula:Sveučilište Jurja Dobrile, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“
2. Bušelić, M. (2017.) Suvremeno tržište rada. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“

Članci:

1. Puljić, A. (2001.) Povijest ekonomije kroz stoljeća. Ekonomski pregled 52(5-6). Str.545.-569.

Internet i izvori:

1. Cini, V. , Drvenkar, N. (2013.) Gospodarstvo Hrvatske – radna snaga i tržište rada. Dostupno na: <http://www.efos.unios.hr/gospodarstvo/wp-content/uploads/sites/201/2013/04/2.1.Nastavna-cjelina-Radna-snaga-i-tr%C5%BEi%C5%A1te-rada-1.pdf>(31.05.2019.)
2. Državni zavod za statistiku (2018.)Muškarci i žene u Hrvatskoj 2018. Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/menandwomen/men_and_women_2018.pdf (31.05.2019.)
3. Hrvatska gospodarska komora (2015.) Tržište rada u Hrvatskoj– nezaposlenost mladih, obrazovanje radni vijek. Dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/trziste-rada-nezaposlenost-mladih-obrazovanje-radni-vijek-final-12201557b6ebf8a8c13.pdf>(31.05.2019.)
4. Hrvatska gospodarska komora (2017.) Tržište rada – pokazatelji o županijama. Dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/trziste-rada-pokazatelji-po-zupanijama0720175a265754d241d.pdf>(01.06.2019.)
5. Hrvatska izvještajna agencija (2015.) prosječan radni vijek u Hrvatskoj među najkraćima u Europi. Dostupno na:

- <http://www.poduzetnistvo.org/news/prosjecni-radni-vijek-u-hrvatskoj-medu-najkracima-u-europi>(01.06.2019.)
6. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (2019.) Osnovni podaci 2018. Dostupno na: <http://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/Osnovni%20podaci%202018/osnovni%20podaci201812HR.pdf>(31.05.2019.)
 7. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2019.) Statistika. Dostupno na: <https://statistika.hzz.hr/statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>(02.06.2019.)
 8. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2019.) Unemployment rate . Dostupno na: <http://trzisterada.hzz.hr/en/UnemploymentRates/YearGender>(01.06.2019.).
 9. Milas, M. (2016.) Analiza nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj. Dostupno na: <https://repozitorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst:293/preview>(01.06.2019.).
 10. Mrnjavec , Ž.(n.d.)Povijest ekonomije rada i pogleda ekonomske teorije na nezaposlenosti. Dostupno na: moj.efst.hr/~mrnjavec/pover.doc (31.05.2019.)
 11. Poslovni dnevnik (2017.) HZZ otkrio deficitarna zanimanja: Evo koji poslovi se najviše traže u Hrvatskoj. Dostupno na:<http://www.poslovni.hr/hrvatska/hzz-otkrio-deficitarna-zanimanja-evo-koji-poslovi-se-najvise-traze-u-hrvatskoj-322429>(01.06.2019.)
 12. Vujčić, B. (2017.) Gospodarska situacija 2018.- 2019. i izazovi tržišta rada u uvjetima demografskih promjena i automatizacije rada. Dostupno na: https://www.hnb.hr/documents/20182/2226149/hn17052018_prezentacija.pdf(01.06.2019.).

POPIS TABLICA

Tablica 1. Ukupan broj nezaposlenih i udio nezaposlenosti u Hrvatskoj od 2010. do 2018. godine.....	18
Tablica 2. Teritorijalna raspodjela nezaposlenosti u Hrvatskoj 2008. i 2016. godine (%)	19
Tablica 3. Posljedice nezaposlenosti	24

POPIS GRAFOVA

Graf 1. Ponuda i potražnja rada	4
Graf 2. Stopa aktivnosti u Hrvatskoj prema dobi u 2016. godini (%).....	14
Graf 3. Neto iseljavanje stanovništva Hrvatske (2001.-2016.;000)	15
Graf 4. Neto prosječne plaće u Hrvatskoj 2011.-2017. (%).....	16
Graf 5. Struktura nezaposlenih u Hrvatskoj prema spolu (2000.-2017.;%)	20
Graf 6. Ukupan broj nezaposlenih po dobi u Hrvatskoj tijekom 2018. godine.....	21
Graf 7. Struktura nezaposlenih prema razini obrazovanja u Hrvatskoj u 2018. godine (%).....	22

SAŽETAK

Tržište rada jedno je od najosjetljivijih i najkompleksnijih tržišta. Analizom tržišta rada neke države daje se uvid u realno ekonomsko i socijalno stanje, kao i vodeće probleme ili nedostatke. Jedan od vodećih pokazatelja pri tome je ukupna nezaposlenosti, koja implicira razinu aktivnosti gospodarstva, potrošačku snagu i ostale učinke.

Hrvatsko tržište rada suočava se s ozbiljnim i dugogodišnjim problemima. Misli se na nizak radni vijek, popularnost prijevremenog umirovljenja, kao i visoke stope nezaposlenosti, koje se u posebice prisutne u skupini mladih i visokoobrazovanih. Ovi problemi utječu na niz ostalih ekonomskih ograničenja, ali i na socijalne probleme. Misli se na nezadovoljstvo lokalne zajednice, visoke stope iseljavanja iz države, kao i demografske probleme.

Iako se o mogućim rješenjima visoke nezaposlenosti u Hrvatskoj već duže vrijeme raspravlja, konkretnog napretka još uvijek nema. Vjeruje se kako moguća strategija zahtijeva integraciju niza promjena i reformi. Misli se pri tome na reformu obrazovnog i mirovinskog sustava, unapređenje cjeloživotnog obrazovanja, bolji sustav kontrole i nadzora, suradnju javnog i privatnog sektora te bolje upravljanje ljudskim potencijalima na makro razini.

Ključne riječi : tržište rada, nezaposlenost, Republika Hrvatska.

SUMMARY

The labor market is one of the most sensitive and most commodity markets. Analyzing the labor market off some countries gives insight into the real economic and social situation as well as the leading problems or disadvantages. One of the leading indicators is total unemployment, which implies the activity of the economy, consumer power and other impacts.

The Croatian labor market faces with serious and long-standing problems. Some of them are low working life, trend of the early retirement, as well as high unemployment rates ,which are particularly present in the group of young and highly educated. These problems affect a range of other economic constraints, as well as social problems. Due that it is possible to mention unhappiness of local communities, high rates of emigration from the state, as well as demographic problems.

Although some of the possible solutions have been shrinking for a long time in Croatia, there is still no concrete progress. It is believed that a possible strategy requires the integration of a series of changes and reforms. Some of them are the reform of the education and pension system, the disorder of complete education, a better control system and supervision, the cooperation of the public and private sector and better management of human resources on a macro level.

Key words: labor market, unemployment, Republic of Croatia.